

‘පටියාන’ ධර්ම දේශනා මාලාවේ
26.07.2018 දින පැවැත්වූ දේශනාව

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස

තුන්ලෝකාග්‍ර වූ භාග්‍යවත් අරිහත් සර්වඥ ධර්මරාජයාණන් වහන්සේට දසබලධාරී වූ වතු විශාරද වූ ශාන්ති නායක සම්මා සම්බුදුපියාණන් වහන්සේට අනන්ත අපරිමාණ පාරමී ගුණ ශක්තියකින් පිරුණාවූ සන්තානයක් දැරූ සම්මා සම්බුදුපියාණන් වහන්සේට මම සිරසින් වැද නමස්කාර කරනවා. මාගේ නමස්කාරය වේවා! ඒ ශාන්ති නායක සම්මා සම්බුදුපියාණන් වහන්සේගේ සන්තානයේ පහළ වූ උන්වහන්සේගේ විසිතුරු ඥානයෙන් අවබෝධකොට ගත්තා වූ උතුම් ශ්‍රී සත්ධර්මරත්නයට මම නමස්කාර කරනවා. මාගේ නමස්කාරය වේවා! ඒ උත්තරීතර මහා සංඝ රත්නයට අශ්ඨ ආයී පුද්ගල මහා සංඝරත්නයට මම සිරසින් වැද නමස්කාර කරනවා. මාගේ නමස්කාරය වේවා! බුද්ධ රත්නයේ ධම්ම රත්නයේ සංඝ රත්නයේ අනන්ත අපරිමාණ ගුණ ආනුභාව බලයෙනුත් තුනුරුවත් ගුණ සිහිපත් කිරීමේ වන්දනා කිරීමේ කුසල චේතනාවන්ගේ ධර්ම චේතනාවන්ගේ ආනුභාව බලයෙනුත් අපේ මේ අසාගෙන සිටින පින්වත් සෑම දෙනාම මේ වෙනකොට එක්රැස් කරගෙන තිබෙන්නාවූ අනන්ත අපරිමාණ කුසල ධර්මයන්ගේ පුණ්‍යධර්මයන්ගේ ආනුභාව බලයෙන් අදත් අපි මේ අභිධර්ම පාඩම තුලින් කියලා දෙන්න බලාපොරොත්තු වෙන්නා වූ ධර්ම කාරණා සමූහය සෑම දෙනාටම ඉතාමත් හොඳට වැටහේවා! අවබෝධ වේවා! ඒ සඳහා කිසිම මාර බාධක ධර්මයක් ඉදිරිපත් නොවේවා! සෑමදෙනාටම මේ ධර්ම කාරණා ටික අසාගැනීම ප්‍රතිපත්තියක් වේවා! මාර්ගයක් වේවා! ඒවාගේම මේ තුලින් ගමන්කොට සෑමදෙනාටම චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මයන් අවබෝධ කරගෙන අමාමභ නිවනින් සැනසෙන්න ලැබේවා! කියලා අපි මෙමුත්‍රියෙන් ප්‍රර්ථනා කරනවා. ආශීර්වාද කරනවා.

අද අපි බලාපොරොත්තු වෙන්නේ මේ පින්වතුන්ට කියලා දෙන්න මීට කලින් කරපු ධර්ම කාණ්ඩයක් වගේම එයට සම්බන්ධ විසර්ජනා වාර වීථි පෙළ. අපි අද කලාකරන්නේ ‘සහජාත’ ධර්ම පිළිබඳව කොහොමද විසර්ජනා වාරය හෙවත් වීථි ක්‍රම දක්වලා තිබෙන්නේ කියන එක පිළිබඳව. දැනට අවුරුද්දකට විතර කලියෙන් අවස්ථාවක අපි සහජාත ප්‍රත්‍යය පිළිබඳව කලා කලා.

මේ සහජාත ප්‍රත්‍යය ගැන කරුණු ටිකක් ඉස්සරවෙලා අපේ හිතේ උඩට ගන්න ඕනෑ වීථි පිළිබඳව කලා කරන්න කලින්. සහජාත කියලා කියන්නේ එකට හටගත් එකට උපන් ධර්මයන් පිළිබඳව කියවෙන ප්‍රත්‍යය කලාව. මේ සහජාත ධර්ම කලා කිරීමේදී නාම ධර්ම සමූහයක් තිබෙනවා. එනම් විත්ත වෛතසික ධර්ම. රූප ධර්ම සමූහයක් තිබෙනවා. ප්‍රධාන රූප 4 සමග අනිත් උපාදය රූප 24. එතකොට මේ කියන්නා වූ නාම ධර්ම සමූහයයි රූප ධර්ම සමූහයයි හට ගන්න කොට එකට මතුවෙන කොට මේ ධර්මවල තිබෙනවා අමුතු ගුණ විශේෂයක්. මේවා හුදකලාව එන්නේ නැතුව එකට පොකුරට එක ගුලියට එක රංචුවට තමයි මේවා පහළ වෙන්නේ. ඒ ඒ සිත්වල ඒ ඒ ධර්ම කාණ්ඩවලට අයිති සිත සහ වෛතසික ධර්ම එක පොකුරකට මිශ්‍රවෙලා තමයි පහළ වෙන්නේ. ඒකට කියනවා ‘සහජාත ස්වභාවය’ කියලා. එකට උපදින ආකාරය. එකට උපදින විදිය. මේ විදියට එකට ධර්ම කොට්ඨාසයක් උපදිනකොට මේ ධර්ම තමන් ළඟ තමන් එක්ක උපදින අනිත් නාම ධර්ම වලට සමහර විට රූප ධර්මවලට උදව්වක් කරගෙන ගැමිමක් දිගෙන උපකාරයක් කරගෙන ආධාරයක් කරගෙනම තමයි උපදින්නේ. එකට ඉපදෙනවා වගේම එකට හටගන්නා වූ අනිත් ධර්මවලට අමුතු ගැමිමක් හයියක් ඒවාගේම බලයක් ප්‍රධානය කිරීමේ ගතියකුත් ඕවා අතර තිබෙනවා. එහෙම තමයි මේ ධර්ම පහළ වෙන්නේ. එකට උපදිනවා එකට හටගන්නවා වගේම එකට හටගන්නා අයටත් උදව්වක් කරනවා. මේ ධර්ම පිළිබඳව කියනකොට ප්‍රත්‍යය කියලා එකක් තිබෙනවා. ඒ ප්‍රත්‍යය තමයි අනෙක් කෙනාට උපකාරවෙන ගතිය. උපකාරවෙන්න පුළුවන් කම තිබෙන්නේ එහෙම උපකාර වීමේ හැකියාවක් ඒ එක එක ධර්මයකට තිබෙන නිසයි. ඒකට කියනවා ‘එකට උපදින ධර්මවලට පිහිට වෙන්න පුළුවන් උපකාර වෙන්න පුළුවන් උපකාරක ශක්ති විශේෂය’ ‘උපකාරක ගුණ විශේෂය’ කියලා. ඒකට ‘ප්‍රත්‍යය’ කියලා කියනවා. මේ විදියට අපි දැනගන්න ඕනෑ එකට උපදින ධර්මත්

අනිත් එකට උදව්වක් උපකාරයක් වෙන්න හයියක් ගැමිමක් ඒකෙ තිබෙන බවත්.

දැන් මේ ටික තේරුම් අරගෙන අපි පොඩි වේලාවක් කල්පනා කරලා බලමු අපි මේ දක්වා ඉගෙනගත්ත හිතා ගත්ත මෙනෙහි කරපු ධර්ම කොටසක් පිළිබඳව. අපි ඉගෙන ගත්තා සිත් 89 පිළිබඳව. අපි ඉගෙන ගත්තා වෛතසික ධර්ම 52 පිළිබඳව. අපි ඉගෙන ගත්තා රූප ධර්ම 28 පිළිබඳව. නිර්වාණ ධාතුව පිළිබඳවත් යම් යම් කරුණු ටිකක් අපි මතුකරලා ගත්තා. මේ සිත් 89 යෙන් ‘කුසල සිත්’ කියලා කොටසක් වෙන් කරගත්තා. ‘අකුසල සිත්’ කියලා කොටසක් වෙන්කර ගත්තා. ‘අභේතුක සිත්’ කියලා කොටසක් වෙන් කරගත්තා. ‘ක්‍රියා සිත්’ කියලා කොටසක් වෙන් කරගත්තා. ඔය විදියට බෙදීම් කරගත්තා. එයින් එක සිතක එක ධර්ම කාණ්ඩයක පහළ වෙන්නා වූ ධර්ම සහජාත වෙන ආකාරය සහ සහජාතව උපදිනකොට ඔවුනොවුන්ට ප්‍රත්‍යය වෙන ආකාරයයි අපි දැනගෙන ඒවා කොහොමද මේ විසර්ජනා වාරයට යොදාගන්නේ කියන එක අපි අද අපේ පරණ දැනුමත් එක්කාසු කරගෙන ඉගෙන ගන්න බලමු.

තවත් කාරණයක් මේකේ තිබෙනවා දැන ගන්න. අපි සජ්ඣායනාවකුත් කලා සහජාත ප්‍රත්‍යය පිළිබඳව. ඒ සජ්ඣායනාවේ ඇත්ත වශයෙන්ම වචන භාවිතයත් වෙනස් ආකාරයකට තමයි තිබුණේ. ඒක නිසා මෙන්න මේ කාරණය අපි දැන ගමු. මෙතන තිබෙනවා පංචචෝකාර කියලා වචනයක්. අපේ පින්වතුන් දන්නවා. නමුත් සිහිපත් කරන්න ඕනෑ. තව තිබෙනවා ඒකචෝකාර සහ චතුචෝකාර කියලා. ඒකචෝකාර කියන එක හඳුනා ගන්න කලින් අපි දැන ගත යුතුයි රූප වේදනා සංඥා සංඛාර විඤ්ඤාණය කියන ධර්ම 5 පිළිබඳව. මේ ධර්ම පහෙන් මොකක් හරි හේතු කාරණයක් නිසා එක ධර්මයක් පමණක් තිබෙන තැනට කියනවා ඒකචෝකාර කියලා. ඒ ධර්ම 4 ක් පවතින තැනට කියනවා චතුචෝකාර කියලා. ඒවාගේම ඒවාට අදාළ හේතු ඉදිරිපත්වෙලා ඒ ධර්ම 5 හම එකට පවතින ක්‍රියාත්මක වෙන හටගන්නා තැනට

කියනවා පංචවෝකාර කියලා. එතකොට පංචවෝකාර භූමිය කියලා නම් කිරීමක් කරනවා. රූපයත් තිබෙන වේදනාවත් ක්‍රියාත්මක වෙන සංඥාවත් මතු වෙන සංස්කාරත් හැදෙන විඤ්ඤාණත් ක්‍රියාත්මක වෙන මේ පහ එකට සාමූහිකව වැඩ කරන තැනට කියනවා පංචවෝකාර හවය, පංචවෝකාර භූමිය කියලා. අපි පංචවෝකාර භූමික සත්වයෝ. අපිට රූපයක් තිබෙනවා. වේදනාවක් තිබෙනවා. සංඥා ස්වභාවය තිබෙනවා. සංස්කාර ගතිය තිබෙනවා. විඤ්ඤාණ ගතිය තිබෙනවා. ඒක නිසා මේ කථාව ඉස්සරහට අරගෙන යනකොට ඔය පංචවෝකාර භූමියේ හැටියට මේක කියලා දෙනවා. හේතුව, විස්තර කරන්න හරි පහසුයි ඒක.

රූප පහළ වෙනකොට කර්මජ රූප තිබෙනවා චිත්තජ රූප තිබෙනවා සෘතූජ රූප තිබෙනවා ආහාරජ රූප තිබෙනවා. මේ ටිකත් දැනගෙන අපි දැන් වීථි සම්බන්ධයෙන් කථාව තේරුම් ගනිමු.

තවත් එකක් මතු කරන්න ඕන මෙතැනදී. ඒ තමයි ප්‍රත්‍යය සහ ප්‍රත්‍යය උප්පන්නය කියන එක. මේක හැම වෙලාවේම මතක තබා ගන්න. ප්‍රත්‍යය කියලා කියන්නේ ශක්තිය දෙන එකට. ශක්තියක් දෙන්න පුළුවන්කම තිබෙන්නේ ශක්තියක් දෙන්න පුළුවන් ගතිය හයිය තිබෙන නිසා. ඒකට කියනවා ප්‍රත්‍යය කියලා. ඊළඟට තිබෙනවා මේ ප්‍රත්‍යය උපකාරය ලැබීම නිසා හටගන්න ධර්ම. ඒකට කියනවා ප්‍රත්‍යය නිසා උපදින ධර්මය හෙවත් ප්‍රත්‍යය උප්පන්නය කියලා. යම් කිසි ධර්ම ටිකක් එකට පහළ වෙනකොට ඒ ධර්මයේ තිබෙනවා, එක ධර්මයක් එකම වෙලාවේ ප්‍රත්‍යයත් වෙනවා ප්‍රත්‍යය උප්පන්නයත් වෙනවා. ඒ කථාව අපි දැනගන්න බලමු. සහජාත ප්‍රත්‍යය සම්බන්ධයෙන් තිබෙනවා වීථි 9 ක්. ඒකෙ පළවෙනි විසර්ජනා වාරය මෙලෙස ඉදිරිපත් කරගන්නවා.

1) පළවෙනි වීථිය

කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = කුසල ධර්මයක් තවත් කුසල ධර්මයකට සහජාත ප්‍රත්‍යය ශක්තියෙන් උපකාර වෙනවා.

සිත් 89 ගත්තම තිබෙනවා කුසල අකුසල අහේතුක සහ ක්‍රියා සිත්. ඔය කියන නාම ධර්ම වලින් මෙතැන කලා කරන්නේ කුසල ධර්ම කියන කොටස විතරයි. මේ කුසල ධර්ම කියලා කියන්නේ දැන් පහළ උනහම යමක් ඒකෙ ප්‍රතිඵලයක් හැටියට අනාගතයේ යම් කිසි දෙයක් උපදවන්න මතු කරන්න පුළුවන් ධර්මයට කියනවා කුසල ධර්මය කියලා. ලෞකික සහ ලෝකෝත්තර වශයෙන් ගත්තහම කුසල ධර්ම තිබෙනවා 21. අපේ පින්වතුන්ට මේක නැවත නැවත කියා දෙන්නේ එහෙම අහනකොට එහෙම හිතනකොට එහෙම කියනකොට මේක නැවත නැවත හිතට හොඳට කා වැදිලා පැලපදියන් වෙලා හොඳට පිහිටනවා. කුසල සිත් 21 තිබෙනවා.

ඒ කුසල සිත් 21 = කාමාවචර ගොඨි තිබෙනවා කුසල් සිත් 8ක්. අපි මල් පූජා කරන වගේ දේවල් එක්ක ඔය සිත් ක්‍රියාත්මක වෙනවා. රූපාවචර ධ්‍යාන කුසල සිත් 5 ක් තිබෙනවා. අරූපාවචර තැන තිබෙනවා කුසල සිත් 4ක්. මේවා ඔක්කොම ලෞකිකයි. මෙතන තිබෙනවා සිත් 17ක්. ඊළඟට තිබෙනවා ලෝකෝත්තර වශයෙන් කුසල් හැටියට සැලකෙන මාර්ග සිත් 4. මාර්ග සිතේ ශක්තියක් හැටියටයි එල සිත පහළ වෙන්නේ. මෙන්න මේ ධර්ම 21 කට කියනවා කුසල සිත් 21 කියලා. කුසල් සිත් 21 තනි තනියෙන් හුදකලාව පහළ වෙන්නේ නෑ. ඔය කුසල් සිත්වල වැඩ කරන ක්‍රියාත්මක වෙන අඩු වැඩි වශයෙන් තිබෙන කුසල් සිත්වලටම ආවේනික චෛතසික ගොන්නකුත් තිබෙනවා. ඒවත් එක්ක තමයි මේ කුසල් සිත් පහළ වෙන්නේ. එතැන කුසල චෛතසික ධර්ම අපිට හම්බවෙනවා 38ක්. මෙන්න මේ කියන්නා වූ සිත් 21 ත් කුසල් චෛතසික 38 ත් කියන මේ ටික තමයි කුසල ධර්ම හැටියට සලකන්නේ. මේවා කුසල නාම ධර්ම. මේක ස්කන්ධයක් හැටියට ගත්තහම නාම ස්කන්ධයක්.

මේ විලීය මතක තබා ගන්න. කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො. අපි මේ කාරණය තේරුම් ගැනීම සඳහා ඉදිරිපත් කර ගනිමු අපිට හුරු විදියටම කාමාවචර පළවෙනි කුසල් සිත.

සෝමනස්ස සහගත ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත අසංඛාරික මහා කුසල් සිත - මේ කුසල් සිතේ ධර්ම කීයක් වැඩ කරනවද කියලා බලමු මේ වෙලාවට. දැන් මේ පින්වතුන් ධර්ම කාණ්ඩයක් අහනවා. මේ ධර්ම කාණ්ඩය අහන්න මේ පින්වතුන්ට අවශ්‍යයයි කුසල් සිත්. අකුසල් සිතෙන් ධර්මය අහන්න බෑ. ඒවාගේම ධ්‍යාන සිත්වලින් අහන්නත් බෑ. අරූපාවචර සිත් වලින් අහන්නත් බෑ. ලෝකෝත්තර සිත්වලින් අහන්නත් බෑ. මෙතැනට අවශ්‍යයයි කුසල් සිත්.

එතකොට සෝමනස්ස සහගත ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත අසංඛාරික සිත කියන කුසල් සිත ශබ්දය හරහා මේ පින්වතුන්ට මතුවෙනවා. ඒ බණ ඇසීමේ කුසල් සිත ජවන් සිතක්. මේ කුසල් සිතේ පහළ වෙනවා අන්‍යාසමාන චෛතසික 13 + කුසල චෛතසික 19 = 32 යි. මේ චෛතසික 32 සමග ප්‍රඥා චෛතසික අවශ්‍ය යයි ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත වෙන නිසා. එතකොට ඔක්කොම චෛත්‍ය 33 යි. කුසල චෛතසික 38 මෙනන වැඩ කරන්නේ චෛතසික ධර්ම 33 යි. මේ චෛතසික ධර්ම 33 වැඩ කරන්නා වූ හිතත් සමග ඔක්කොම නාම ධර්ම 34 ක් වෙනවා. මේ ධර්ම 34 තමයි බණ අහන්න නාම ධර්ම හැටියට මේ වෙලාවේදී ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ. ජවන් සිත්වල නාම ධර්ම 34 ම එකට හැදෙනවා මතුවෙනවා නැවත එකට යටයනවා. නැවත එකට මතුවෙනවා එකට නැතිවෙලා යනවා. එකට හට ගන්නවා එකට නැතිවෙලා යනවා. ඒ හට ගන්න වෙලාවේ මේ නාම ධර්ම 34 සහජාත වෙනවා එකට හට ගන්න නිසා. ඒ වෙනවිට ඒ සිත අනිත් චෛතසික වලට උපකාර වෙනවා. ඒ චෛතසික මේ හිතට උපකාර වෙනවා. ඒක නිසා මෙතැනදී පංචවෝකාර හවයේ මේ බණ අහන වෙලාවේදී මේ සිත ගැන සලකනකොට මේක හතරකට බෙදා ගන්නවා. මේ නාම ධර්ම 34 ඔක්කොම කුසල ධර්ම.

කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො කියලා කියන කොට ඉස්සරවෙලා පළවෙනි කුසල් සිතේ තිබෙන කුසල ධර්ම 34 කොටස් හතරකට බෙදා ගමු. ඒ වෛතසික ධර්ම 33 නෙන් වේදනාව කියන එක තමයි නියෝජන වෙන්වෙන් වේදනා ස්කන්ධය. සංඥාව කියන වෛතසික ධර්මය තමයි නියෝජන වෙන්වෙන් සංඥා ස්කන්ධය හැටියට. එතකොට තව තිබෙනවා වෛතසික 31 ක්. ඒ ටික සංස්කාර ස්කන්ධය නම් වෙනවා. හිත විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය නම් වෙනවා. එතකොට අද මේ වේලාවේදී මේ පින්වතුන් බණ අහන්නේ මෙන්න මේ නාම ස්කන්ධ හතරෙන්. සෝමනස්ස සහගත ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත අසංඛාරික හිත තමයි ‘විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය’. ඒ සිත ඇතුලේ වැඩ කරන අනිත් ටික තමයි ‘වේදනා ස්කන්ධය’ ‘සංඥා ස්කන්ධය’ ‘සංස්කාර ස්කන්ධය’. මේවා ඔක්කොම කුසල ධර්ම. ඒක නිසා මේ වේදනාව සංඥාවටයි, සංස්කාර ස්කන්ධයටයි, විඤ්ඤාණ ස්කන්ධයටයි ප්‍රත්‍යය වෙනවා. උදව් කරනවා. සංඥා ස්කන්ධය අනිත් ධර්ම හතරට සහජාත භාවයෙන් උදව් වෙනවා, උපකාර වෙනවා. විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය වේදනා සංඥා සංස්කාර කියන තුනටම සහජාත භාවයෙන් උදව් වෙනවා උපකාර වෙනවා.

අපි හිතමු, ඇවිද ගන්න අමාරු එක්කෙනෙක් ඉන්නවා. ඒ ඇවිද ගන්න අමාරු එක්කෙනාට තවත් එක්කෙනෙකුගේ වාරුවෙන් උදව්වෙන් උපකාරයෙන් යාගන්න පුළුවන්. කෙනෙක් නැගිටින්න බැරුව වැටිලා ඉන්නවා. තවත් කෙනෙකුගේ උදව්වෙන් උපකාරයෙන් එයාට නැගිටින්න පුළුවන්. ඒවගේ මේ ධර්මවල තිබෙනවා එක ආකාරයක්, අනිත් ධර්මවල උදව්ව ලබාගෙනම මේ ධර්ම පහළ වෙනවා. මේ ධර්ම පහළ වෙන්වෙන් අනිත් ධර්ම වලට උදව්වක් කරගෙනමයි. ඒක නිසා ඒකට කියනවා සහජාත ස්වභාවය කියලා. කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො කියන තැන ඔය කියන්නා වූ විදියට පළවෙනි කුසල් සිතින් බණ අහනකොට ඔය විදියට තමයි සහජාත භාවය ක්‍රියාත්මක වෙන්වෙන්. එතකොට මේ ඔක්කොම වෛතසික ටිකත් කුසල්. ඒ වෛතසික වලින් උදව් උපකාර ලබන්නාවූ ධර්ම ටිකත් කුසල වෛතසික සහ කුසල සිත. ආන්න එතකොට මෙකේ තිබෙනවා ප්‍රත්‍යය දක්වන ගතිය.

ප්‍රත්‍යය උප්පන්න හැටියට අපි කිව්වා යම් කිසි කෙනෙක් උදව්වක් උපකාරයක් කරනවා නම් ප්‍රත්‍යයක් ලබා දෙනවා නම් ඒ ප්‍රත්‍යය ලබාගෙන හටගන්නා ස්ථානය තමයි ප්‍රත්‍යය උප්පන්න කියලා කියන්නේ. එතකොට මේ කුසල සිත් 21 වෛතසික 38 තමයි ප්‍රත්‍යය උප්පන්න හැටියට කලා කරන්නේ. අපි මේ බණ අහන කාරණය උදාහරණයක් හැටියට ගත්ත නිසා ප්‍රායෝගිකව හිතන්න. මෙතැන තිබෙනවා නාම ධර්ම 34 ක් හිතත් එක්ක. ඒ නාම ධර්ම 34 තමයි ප්‍රත්‍යය වෙන්නෙත් ඒ නාම ධර්ම 34 ම තමයි ප්‍රත්‍යය උප්පන්න වෙන්නෙත් මේ සහජාත ප්‍රත්‍යය කලාවට අනුව. ඒක නිසා මෙක විස්තර කරන තැන කියනවා

- එකො බන්ධො තිණ්ණන්නං බන්ධානං සහජාතපච්චයෙන පච්චයො කියලා.

එකො බන්ධො = එක ස්කන්ධයක් (අපි හිතමු සංඥා ස්කන්ධය කියලා)

තිණ්ණන්නං බන්ධානං = අනිත් ස්කන්ධ තුනට (වේදනා ස්කන්ධය, සංඛාර ස්කන්ධය, විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය)

සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = එකට ඉපදීම් වශයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා කියලා කියනවා.

- තයො බන්ධා එකස්ස බන්ධස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො.

තයො බන්ධා = ස්කන්ධ තුනක් (අපි හිතමු වේදනා ස්කන්ධය, සංඥා ස්කන්ධය සහ සංඛාර ස්කන්ධය කියලා)

එකස්ස බන්ධස්ස = එක ස්කන්ධයක් වෙන්නා වූ විඤ්ඤාණ ස්කන්ධයට

සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = සහජාත ස්වභාවයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

- ද්වෙ බන්ධා ද්වින්තං බන්ධානං සහජාතපච්චයෙන පච්චයො

ද්වෙ බන්ධා = ස්කන්ධ දෙකක්

ද්වින්තං බන්ධානං = අනිත් ස්කන්ධ දෙකට

සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = සහජාත ස්වභාවයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

සහජාත ප්‍රත්‍යය කථාවේ වීථි වාර දක්වනකොට ස්කන්ධ වශයෙන් වෙන් කරලා කියලා දෙනවා තේරුම් ගැනීමට පහසුවක් වෙන නිසා. දැන් අපි තේරුම් ගත්තේ කුසල ධර්මයක් කුසල ධර්මයට සහජාත භාවයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙන ආකාරයයි. මේ පළවෙනි විසර්ජනා වීථි වාරයයි.

2) දෙවෙනි වීථිය

කුසලො ධම්මො අඛ්‍යාකතස්ස ධම්මස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = කුසල ධර්මයක් අඛ්‍යාකෘත ධර්මයකට සහජාත භාවයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

මේ කාරණය අපි මෙහෙම තේරුම් ගනිමු. ප්‍රත්‍යය කියලා කියන්නේ උපකාරක භාවයක්. අපි උපදිනවා පංචවෝකාර භූමියේ මේ මනුස්ස ලෝකයේ. කුසල් සිත් 21 න් මාර්ග සිත් හතර හැර අනිත් කුසල් සිත් 17 තමයි හව වල උප්පත්තිය ලබලා දෙන්නේ. අපි මේ වේලාවේ මෙහෙම හිතමු. බණ අහන වේලාවට මේ පින්වතුන්ගේ හිතේ පහළ වෙනවා කුසල් සිතක් සමග වෛතසික 33 ක්. මෙතන කියනවා කුසල ධර්මයක් අඛ්‍යාකෘත ධර්මයකට කොහොමද උපකාරයක් වෙන්නේ කියලා. ඒ තමයි කුසල් සිතක් පහළ වෙනකොට ඒ කුසල් සිතේ තිබෙනවා විත්තජ රූප උපදවන ගතියක්. ඒ සිත නිසා හටගන්නා රූප වලට කියනවා විත්තජ රූප හෙවත් විත්ත සමුට්ඨානික රූප කියලා. ඒ විත්ත සමුට්ඨානික රූප කුසල් නොවෙයි. ඒවා අකුසලුත් නොවෙයි. ඒවා ක්‍රියාත් නොවෙයි. ඒවා අඛ්‍යාකෘත ධර්ම. දැන් මෙතැන තිබෙනවා **කුසලො ධම්මො අඛ්‍යාකතස්ස ධම්මස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = කුසල ධර්මයක් අඛ්‍යාකෘත ධර්මයකට සහජාත ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා කියලා.** එතකොට මේ එකට උපදින්නේ වෙන මොකක්වත් නොවෙයි සහජාතව හටගන්නා වූ රූප ධර්ම ටිකයි. එතකොට **කුසලො ධම්මො** කියලා කිව්වහම අර සිතයි වෛතසික ධර්ම 33 යි. **අඛ්‍යාකතස්ස ධම්මස්ස** කියලා කියන්නේ ඒ එක්කම පහළ වෙන්නා වූ අඛ්‍යාකෘතව තිබෙන රූපය. එතකොට ඒ කුසල ධර්ම අඛ්‍යාකෘත ධර්මයට සහජාත භාවයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

මේකේ තව පාලි පදයක් ඉදිරිපත් කරනවා මෙහෙම.

- කුසලා බන්ධා චිත්තසමුට්ඨානානං රූපානං සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = කුසල ස්කන්ධයන් චිත්ත සමුට්ඨානික රූපයන්ට සහජාත භාවයෙන් උපකරවෙනවා.

මෙතැන තිබෙනවා කුසලා බන්ධා කියලා. ඒ කියන්නේ වේදනා සංඥා සංඛාර විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ හතරම. දැන් අපිට මේ වෙලාවේ පහළ වෙනවා ඥාන සම්ප්‍රක්තව සන්තෝසය උපදවාගෙන බණ අහනකොට අපි අලුත් දෙයක් අහනවා කියලා සන්තෝසයෙන් අහනකොට සෝමනස්ස සහගත ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත අසංඛාරික කුසල් සිත් පහළ වෙනවා. ඒ කුසල් සිතේ තිබෙන චෛතසික ඔක්කොම ටික තමයි කුසලා බන්ධා කියලා කියන්නේ. ඒ කුසල ස්කන්ධ හතරම - චිත්තසමුට්ඨානානං රූපානං - මේ කුසල සබන්ධයන් නිසා අපේ ශරීරයේ පහළ වෙනවා අමුතුවම විදියේ චිත්ත සමුට්ඨානික රූප ටිකක්. හැබැයි ඒ රූප කුසල් වෙන්වේ නෑ. ඒවා කුසල ධර්ම හේතුවෙන් හටගන්න චිත්ත සමුට්ඨානික රූප විතරයි. මේ විදියට මේ දෙවෙනි වීථි වාරය අපි තේරුම් ගන්න ඕනෑ කුසලො ධම්මො අඛ්‍යාකතස්ස ධම්මස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො කියලා.

දැන් මේ වීථි කියාගෙන යනකොට මේ පින්වතුන්ට තේරෙනවා කොහොමද, මොන ක්‍රමයකටද මේවා ගලපලා පාලි පදවලින් යොමු කරලා තිබෙන්නේ කියලා.

3) තුන්වෙනි වීථිය

කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ච අඛ්‍යාකතස්ස ච ධම්මස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = කුසල ධර්මයක් කුසල ධර්මයකටත් අඛ්‍යාකෘත ධර්මයකටත් සහජාත ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

ඉස්සෙල්ලා කිව්වේ වෙන විදියකටයි. ඉස්සෙල්ලා කිව්වේ **කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = කුසල ධර්මයක් කුසල ධර්මයකට සහජාත භාවයෙන් උපකාර වෙනවා කියලා කිව්වා.** දෙවෙනි විසර්ජනා වීථියේ කිව්වේ **කුසලො ධම්මො අඛ්‍යාකතස්ස ධම්මස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = කුසල ධර්මයක් අඛ්‍යාකත ධර්මයකට සහජාත භාවයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා කියලා.** ඊළඟට මෙතැන කියන්නේ **කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ච අඛ්‍යාකතස්ස ච ධම්මස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = කුසල ධර්මයක් කුසල ධර්මයකටත් අඛ්‍යාකත ධර්මයකටත් කියන දෙකටම සහජාත ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා කියලා.**

ඒක තේරුම් ගන්නේ මෙහෙමයි. දැන් අපි කිව්වා **රූප වේදනා සංඥා සංඛාර විඤ්ඤාණ** යන පහම ක්‍රියාත්මක වෙන භූමිය පංචවෝකාර භූමිය කියලා. අපි කිව්වා වෛතසික ධර්ම 38 ක් තිබෙනවා කියලා. දැන් මෙහෙම හිතමු. ස්කන්ධ 4 ක් තිබෙනවා. දැන් බණ අහනකොට අහන්නේ **සෝමනස්ස සහගත ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත අසංඛාරික** හිතෙන්. ඒ සිතේ තිබෙනවා නාම ධර්ම ගොඩවල් හතරක්. ඒ තමයි විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය තිබෙනවා. සංස්කාර ස්කන්ධය තිබෙනවා. සංඥා ස්කන්ධය තිබෙනවා. වේදනා ස්කන්ධය තිබෙනවා.

අපි හිතමු මෙහෙම. හිත කියන්නේ විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය. මේ විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය අනිත් වේදනා සංඥාව සංඛාර කියන අනිත් නාමයන්ට (කුසල ධර්මයන්ට) සහජාත භාවයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා. එතකොට වෙන්වේ **‘කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ච’** වෙනවා. ඒ විඤ්ඤාණය අනිත් නාම ධර්මයන්ට සහජාතව ප්‍රත්‍යය වෙනවා වගේම නාම ධර්ම නොවෙන්නා වූ රූපයටත් ඒ වේලාවේම ප්‍රත්‍යය වෙනවා. එතකොට ඒක **‘අඛ්‍යාකතස්ස ච ධම්මස්ස’** වෙනවා. එක වේලාවේම ඒ හිත අනිත් කුසල නාම ධර්මයන්ටත් ප්‍රත්‍යය වෙනවා සහජාත භාවයෙන්, ඒ වගේම නාම ධර්ම නොවෙන විත්තජ රූපයන්ටත් උපකාර වෙනවා. ඒක නිසා තමයි මේ වීථි වාරය මේ විදියට **කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ච අඛ්‍යාකතස්ස ච ධම්මස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො** කියලා කියන්නේ. ඒක අපිට තව ටිකක් ඉස්සරහට විස්තර කරලා

දෙනවා, ආධුනිකයාටත් ඒ වාගේම ධර්මය භොයන්නා වූ මේ ක්‍රමය හිතන්නා වූ කෙනාටත් අවබෝධ කරගන්න මේ විදියට පැහැදිලි කිරීම කරලා තිබෙනවා.

- **කුසලො එකො බන්ධො තිණ්ණන්නං බන්ධානං විත්තසමුට්ඨානානඤ්ච රූපානං සහජාතපච්චයෙන පච්චයො**

කුසල සිතක පහළ වෙන නාම ධර්ම ඔක්කොම ටික සලකන්නේ කුසල ධර්ම හැටියට. මෙතන එකො බන්ධො කියන කොට අපි හිතමු ‘වේදනා ස්කන්ධය’ කියලා.

කුසලො එකො බන්ධො = වේදනාව නම් වූ එක කුසල ස්කන්ධයක්
 තිණ්ණන්නං බන්ධානං = සංඥාව සංඛාර විඤ්ඤාණයටයි කියන අනිත් ස්කන්ධ තුනටත්
 විත්තසමුට්ඨානානඤ්ච රූපානං = විත්ත සමුට්ඨානික රූපයන්ටද
 සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = සහජාත භාවයෙන් ප්‍රත්‍යය උපකාර වෙනවා.

- **තයො බන්ධා එකස්ස බන්ධස්ස විත්තසමුට්ඨානානඤ්ච රූපානං සහජාතපච්චයෙන පච්චයො.**

තයො බන්ධා = අපි හිතමු වේදනාවයි සංඥාවයි සංස්කාරයයි යන ස්කන්ධ තුන කියලා.
 එකස්ස බන්ධස්ස = එක ස්කන්ධයකටත්
 විත්තසමුට්ඨානානඤ්ච රූපානං = විත්ත සමුට්ඨානික රූපයන්ටත්
 සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = සහජාත භාවයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

වේදනාවයි සංඥාවයි සංස්කාරයයි කියන ස්කන්ධ තුන විඤ්ඤාණය කියන එක ස්කන්ධයකටත් ඒ එක්කම පහළ වෙන්නාවූ විත්ත සමුට්ඨානික රූපයන්ටත් සහජාත භාවයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

තවත් විදියකට මේ ප්‍රත්‍යය වීම කියලා දෙනවා අපිට තේරුම් ගැනීමට.

- ද්වේ බන්ධා ද්විත්තං බන්ධානං විත්තසමුට්ඨානානඤ්ච රූපානං සහජාතපච්චයෙන පච්චයො.

ද්වේ බන්ධා = අපි හිතමු වේදනාවයි සංඥාවයි කියන ස්කන්ධ දෙක

ද්විත්තං බන්ධානං = සංඛාර විඤ්ඤාණ කියන අනිත් ස්කන්ධ දෙකටත්

විත්තසමුට්ඨානානඤ්ච රූපානං = ඒ සියල්ලම එක්ක පහළ වෙන විත්ත සමුට්ඨානික රූප වලටයි

සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = සහජාත භාවයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

දැන් බලන්න ‘කුසල’ කියන වචනය යටතේ කුසල ධර්මයක් කොහොමද ආකාර තුනකට සහජාත ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙන්නේ කියලා.

- 1) කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස
- 2) කුසලො ධම්මො අබ්‍යාකතස්ස ධම්මස්ස
- 3) කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ච අබ්‍යාකතස්ස ච ධම්මස්ස

මෙන්න මේ විදියට කුසල ධර්මය ස්ථාන තුනකට බලපාන විදිය මේ වීථි වාර තුනෙන් අපිට කියලා දෙනවා.

දැන් අපි තව කොටසක් තේරුම් ගනිමු. ඒක කුසල ධර්මයෙන් අයිත් වූ එකක්.

4) වෙනි වීථිය

අකුසලො ධම්මො අකුසලස්ස ධම්මස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො

මේ කියන්නේ අකුසල ධර්ම පිළිබඳව. අකුසල් ධර්ම ගත්තහම තිබෙනවා අකුසල් සිත් 12 ක් සහ ඒ අකුසල් සිත්වල වැඩ කරන්නාවූ වෛතසික ධර්ම

27 ක්. යම් කිසි කෙනෙක් පළවෙනි ලෝභ මූල සිතෙන් අකුසලයක් කරනවා. ඒ අකුසලය කරනකොට එතැන වැඩ කරන ලෝභ මූල සිත අකුසලො ධම්මො නම් වෙනවා. ඒ අකුසල ලෝභ මූල සිතෙන් පාප කර්මයක් කරනකොට ඒකට අදාළ වෛතසික ධර්ම ටිකක් ඉදිරිපත් වෙනවා. අපි හිතමු වෛතසික ධර්ම 20 ක් කියලා. ඒ අකුසල හිතයි වෛතසික ධර්ම 20 ඔවුනොවුන්ට සහජාත භාවයෙන් උපකාර වෙනකොට එතැනදී කියනවා අකුසලො ධම්මො අකුසලස්ස ධම්මස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො කියලා.

මෙතැනදී වෙන්වෙන්, ප්‍රත්‍යය වෙනවා අනිත් විත්ත වෛතසික ධර්මයන්ට ඒ කෙන් ප්‍රත්‍යය ලබනවා තම තමන්. ඒ ප්‍රත්‍යය ලබා දෙන්නා වූ සිත් සහ වෛතසික ධර්මම තමයි ප්‍රත්‍යය උප්පන්න වෙන්වෙන්. මේකත් ස්ථාන හතරකට කොටස් කරනවා. ඒ තමයි ඒ අකුසල් සිතේ තිබෙන වෛතසික ධර්ම සමූහය 4 කට කඩනවා ‘වේදනා ස්කන්ධය’ ‘සංඥා ස්කන්ධය’ ‘සංස්කාර ස්කන්ධය’ සහ ‘විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය’ කියලා. (අකුසල් සිත් වල කුසල් සිත් වලට ට වඩා වෛතසික ධර්ම අඩුයි).

- අකුසලො එකො බන්ධො තිණ්ණන්තං බන්ධානං සහජාතපච්චයෙන පච්චයො.

අකුසලො එකො බන්ධො = එක් අකුසල ස්කන්ධයක් කියලා කියන කොට අපි ගමු වේදනාව කියලා. ඒක අකුසල සිතේ පහළ වෙන නිසා ඒක අකුසල වේදනා ස්කන්ධය. සංඥාවත් අකුසල සංඥා ස්කන්ධය වෙනවා. ඊළඟට සංස්කාර අකුසල සංස්කාර ස්කන්ධය වෙනවා. විඤ්ඤාණයත් අකුසල විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය වෙනවා. මේ විදියට අකුසල හැටියට ස්කන්ධ 4 හඳුනා ගන්නවා.

තිණ්ණන්තං බන්ධානං = අනිත් ස්කන්ධ තුනට
සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = සහජාත භාවයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

- තයො බන්ධා එකස්ස බන්ධස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො

තයෝ බන්ධා = ස්කන්ධ තුනක්

එකස්ස බන්ධස්ස = එක ස්කන්ධයකට

සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = සහජාත භාවයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

වේදනාව සංඥාව සංඛාරය කියන ස්කන්ධ තුන විඤ්ඤාණ ස්කන්ධයට වෙන්න පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් සංඥා සංඛාර විඤ්ඤාණ ස්කන්ධ තුන වේදනා සකන්ධයට වෙන්න පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් සංඛාර විඤ්ඤාණ වේදනා කියන ස්කන්ධ තුන සංඥා ස්කන්ධයට වෙන්න පුළුවන්. කොහොම හරි ධර්ම තුනක් එක ස්කන්ධයකට සහජාත භාවයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

- **ද්වෙ බන්ධා ද්වින්තං බන්ධානං සහජාතපච්චයෙන පච්චයො.**

ද්වෙ බන්ධා = සකන්ධ දෙකක්

ද්වින්තං බන්ධානං = අනිත් ස්කන්ධ දෙකට

සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = සහජාත භාවයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා

මේ විදියට අකුසල ධර්ම තවත් අකුසල ධර්මයන්ට සහජාත භාවයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙන ආකාරය තමයි ඔය කියන්නේ. මේ විදියටම තිබෙනවා තවත් එකක්. කුසල ධර්ම ගැන කියපු නිසා මිලඟට තිබෙන වීරිය තේරුම් ගැනීමට එතරම් අපහසුවක් වෙන්නේ නෑ කියලා හිතනවා.

5) පස්වෙනි වීරිය

අකුසලො ධම්මො අඛ්‍යාකතස්ස ධම්මස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = අකුසල ධර්මයක් අඛ්‍යාකෘත ධර්මයකට සහජාත භාවයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

අකුසල සිතක් පහළ වෙන වේලාවේදී අකුසල සිතක් එක්ක පහළ වෙනවා විත්ත සමුට්ඨානික රූප කියලා ධර්ම සමූහයක්. අකුසල සිත සහ ඒ වගේම ඒ ස්කන්ධ ටික අර අඛ්‍යාකෘත වූ විත්තජ රූප ධර්මයන්ට සහජාත ප්‍රත්‍යයෙන්

ප්‍රත්‍යය වෙනවා. ඒක නිසා අපිට මේ විලියෙන් කියලා දෙනවා අකුසලො ධම්මො අබ්‍යාකතස්ස ධම්මස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො කියලා.

දැන් අපි හිතමු මෙහෙම. බණ අසමින් ඉන්න වෙලාවේ අපි හිතමු මදුරුවෙක් කනවා කියලා. ඒ මදුරුවා කනකොට දුක්බ වේදනාවක් ඇතිවෙනවා. තරහක් එනවා. ඒ තරහා ආවහම ඒ තරහා සිතේ තිබෙනවා වෛතසික ටිකක්. ඒ වෛතසික ගොනුවේ තිබෙනවා අනිවාර්යයෙන්ම වැඩ කරන වේදනාව සහ සංඥාව. ඊළඟට වේතනාව ප්‍රධාන වෛතසික ටික සංස්කාර. ඊට පස්සේ විඤ්ඤාණය. ඒ තරහ සිතේ තිබෙනවා වේදනාව සංඥාව සංඛාර විඤ්ඤාණ කියන හතරම. ඒ එක්කම පහළ වෙනවා තමන්ගේ තරහ සිතත් එක්ක විත්තජ රූප ටිකක්. ඒ ටික තමයි අව්‍යාකෘත ධර්ම. අකුසල ධර්ම කියන්නේ අර නාම ධර්ම හතර. අව්‍යාකෘත ධර්ම තමයි ඒ සමග පහළ වූ විත්ත සමුට්ඨානික රූප ධර්ම. ඒක නිසා කියනවා

- අකුසලා බන්ධා විත්තසමුට්ඨානානං රූපානං සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = අකුසල ස්කන්ධයෝ විත්ත සමුට්ඨානික රූපයන්ට සහජාත භාවයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා කියලා.

6) වෙනි විලිය

අකුසලො ධම්මො අකුසලස්ස ච අබ්‍යාකතස්ස ච ධම්මස්ස සහජාතපච්චයෙන පච්චයො = අකුසල ධර්මයක් එකට පහළ වෙන්නා වූ අනිත් නාම ධර්මයන්ටත් ඒ එක්කම පහළ වෙන්නාවූ රූප ධර්මයන්ටත් කියන දෙගොල්ලටම එක වෙලාවේ එක අවස්ථාවේදීම ප්‍රත්‍යය වෙනවා සහජාත භාවයෙන්.

ඔය විදියට අපි විලී 6 ක් කිව්වා. ඉතිං මේ පින්වතුන්ට මම හිතනවා මේ ටික හිතන්න මෙනෙහි කරන්න අදට ප්‍රමාණවත් වෙයි කියලා. අපි විලී 6 ක් කිව්වා. කුසල විලී වාර වශයෙන් 3 යි අකුසල විලී වාර වශයෙන් 3 යි. මේ ටික අපේ ජීවිතියේ ඒ ඒ දේවල් කරනකොට මේක මෙහෙම වෙනවා නේද කියලා මනසිකාරයක් ඇතිකර ගන්න පුළුවන්. මේ ධර්ම අතිශය සියුම්. බොහෝම

සියුම් ධර්ම. මේවා අමුතු ගුණ විශේෂ තිබෙන අතිශය සියුම් ධර්ම. මේකට හරි සිහියක් ඕන. යෝනියෝ මනසිකාරය ඕනේ. නැත්නම් මේක තේරුම් ගන්න අමාරුයි. සමහර වෙලාවට තිබෙනවා කුසල ධර්ම හෝ අකුසල ධර්ම පහළ වෙනකොට ඒ පහළ වෙන ධර්ම නිසා විත්ත සමුට්ඨානික රූප පහළ වෙන ආකාරය භාවනා කරනකොට අපිට හොඳට වැටහෙනවා. හොඳට සිහිය පවත්වන කොට තේරෙනවා ‘මේ සිත නිසා තමයි මේ රූප විපරියාසය මා තුළ පහළ උනේ’ කියලා දැනෙනවා. එතකොට අව්‍යාකෘත ධර්ම පහළ උනා කියලා දැනගන්න පුළුවන්. නාම ධර්ම නාම ධර්ම වලට උපකාර වෙන විදිය තේරුම් ගන්න හොඳ සමාධියක් තිබෙන්න ඕනෑ. නමුත් සුතමය ඥානය වශයෙන් වින්තමය ඥානය වශයෙන් ගලපා ගන්න පුළුවන්. නමුත් භාවනාමය ඥානය වශයෙන් ගලපා ගන්න හොඳ හයියක් තිබෙන සමාධිමත් හිතක් අවශ්‍යයි.

ඉතින් මේ වෙලාවේ අපේ පින්වත් සැමදෙනාටම ඒ සමාධිමත් වූ හිත් ඇතිවේවා! ඒ හිතේ කිසිම අකුසල ධර්මයක් පහළ නොවේවා! මේ පින්වතුන්ට මම මෙමතියෙන් ආශීර්වාද කරනවා ධර්මය ධර්මය හැටියට තේරුම් අරගෙන සමාධි ගුණය වඩාගෙන ප්‍රඥාව වඩාගෙන ඒවාගේම ධර්ම නිවැරදිව හොඳට අවබෝධ කරගෙන නිවැරදි ආර්ය මාර්ගයේ ගමන්කොට සැමදෙනාටම කෙළවර අමා මහා නිවනින් සැනසෙන්න ලැබේවා! නිර්වාණ අවබෝධය පිණිස මේ බණ ඇසීම බණ හිතීම මනසිකාරය පැවත්වීම මේ ප්‍රතිපදාව ඒකාන්තයෙන්ම හේතු වසනා වේවා කියලා මෙමතියෙන් ආශීර්වාද කරනවා. සැමදෙනාටම නිවන් සැප ලැබේවා! ධර්ම අවබෝධය වේවා! තෙරුවන් සරණයි!

සාධු! සාධු! සාධු!

ස්වාමීන්වහන්සේ - සමහර වෙලාවට මේ කථාව කරගෙන යනකොට අපේ මේ අසාගෙන ඉන්න පින්වතුන්ට කරුණු දෙකක් පරෙස්සමෙන් තේරුම් ගන්න වෙනවා. එකක් තමයි මේකේ තිබෙනවා සමාන පාලි විග්‍රහ පද. ‘ඉස්සෙල්ලක් ඔහොම එකක් කිව්වනේ’ කියලා ඇහෙනකොට කනට හුරු ගතියක්

තිබෙනවා. හැබැයි ඒක එහෙම උනාට ඒකෙ කොතන හරි තැනක එක වචනයක් හරි දෙකක් හරි වෙනස් වෙලා තිබෙනවා. ඒකෙන් තමයි ඒ වාක්‍යයේ තිබෙන සම්පූර්ණ බලය අනෙක් පැත්තට හරවන්නේ. ඒක නිසා හරි පරෙස්සමෙන් අහන්න ඕන. ඒක නිසා ‘මේ ඔක්කොම එක වගේ’ කියලා හිතන්න හොඳ නෑ. මේවායේ පොඩි පොඩි වෙනස්කම් තිබෙනවා. පොඩි පොඩි වෙනස් පද වලින් තමයි විසාල වෙනසක් ඕකෙ කරන්නේ.

සහජාත භාවය හරි අමුතුවයි. අපිට ඒ ගැන විත්ත රූපයක් මවා ගන්න පුළුවන් මේක මෙහෙම වෙනවා කියලා. තව එකක් තමයි අපි භාවනා කරනකොට ප්‍රකට ප්‍රකට ඒවා තේරෙනවා. සමුට්ඨානික රූප, සමහර විට අපි ප්‍රතිසන්ධිය ගන්න අවස්ථාවේදී පහළ වෙන නාම ධර්ම ඒවා එහෙම තේරෙනවා. හැබැයි තව තව මනසිකාරය හොඳට අවධි කරලා පිළිවෙලකට හිතනකොට තමයි හොඳට වැටහෙන්නේ. ඒක නිසා ඔය විසර්ජනා වීථි වාර සමහර ඒවාට තිබෙනවා 6 ක් සමහර ඒවාට තිබෙනවා 7 ක් සමහර විට 10 ක් තිබෙනවා. මේ සහජාත ප්‍රත්‍යයයේ වීථිවාර 9 තිබෙනවා. ඒවා පාඩම් කරගෙන හරි එහෙම නැත්නම් කොළයක සටහන් කරගෙන හරි ඊට අනුකූලව මෙහෙමයි මේක වෙන්නේ කියලා එක එක, එක එක මෙනෙහි කරනකොට පුදුම ධර්ම මනසිකාරයක් පුදුම ධර්ම සැපයක් ඇතිවෙන්නේ. ඒවත් අපේ මේ දහම් ගමනට හරියට උපකාර වෙනවා. එකක් දෙකක් එහෙම කරගත්ත ගමන් අනිත් ඒවා හරි ලේසියෙන් අහුවෙනවා. ඒකත් මේ පින්වතුන්ට උපකාරක කාරණයක් හැටියට තමයි අපි මතක් කළේ. හොඳයි, ප්‍රශ්න තිබෙනවා නම් අහන්න පුළුවන්.

ප්‍රශ්නයක් - ස්වාමීන්වහන්ස අපි විත්තජ රූප කියනකොට කලා කරන ඒවත් විත්තජ රූප වලටනේ ගැනෙන්නේ. කලා කරනකොට ශබ්දයකුත් ඇතිවෙනවා. එතකොට ඒ ශබ්දය විත්තජ රූපයක් වෙන්නේ නෑ නේද?

පිළිතුර - මෙහෙම දෙයක් තිබෙනවා. සිතෙන් හටගෙන ඇති කරන්නාවූ රූපයකින් තව රූපයකට ගැමීම දෙන එකක් තිබෙනවා. දැන් මේ කථා කරනකොට හට ගන්නා රූප විත්තජ රූප තමයි. දැන් අපි හිතල කථා කරන්නේ. දැන් තිබෙන්නේ බාහිර ශබ්දයක් නොවෙයි. අපි තමයි මේ කට හඬ අවදිකරලා කට හඬ හැඩගස්සලා කට හඬට ප්‍රඥප්තිය දීලා කටහඬෙන් හිතේ තිබෙන අදහස බන්දනය කරලා අපි නිකුත් කරනවා. ඒ ටික ඔක්කොම අපේ හිතෙන් තමයි ක්‍රියාත්මක වෙලා හට ගන්නේ. ඒක නිසා එතැනදී ක්‍රියාත්මක වෙන ටික විත්තජයි.

අනිත් එක තමයි අපි හිතමු මෙහෙම. ශබ්දයක් නොකර ඉන්න වෙලාවක අපිට ආවේගයක් ඇතිවෙනවා කියලා. එතකොට ඇතිවෙනවා සද්දයක් නැති රූප ටිකක්. දැන් මේ කථා කරන වෙලාවේදී පහළ වෙන ටික ඇත්තවශයෙන්ම හිත නිසා හටගත්ත ටිකක්.

මහත්මයා - අවසරයි ස්වාමීන්වහන්ස ශබ්දය ඇති කරන්න හදපු රූප විත්තජ උනාට ශබ්දය විත්තජ නොමෙයි නේද ස්වාමීන්වහන්ස?

ස්වාමීන්වහන්සේ - දැන් අපි කථා කරනකොට ශබ්දය හැදෙනවනේ.

මහත්මයා - මෙහෙම බැලුවොත් එහෙම ස්වාමීන්වහන්ස, දැන් හුළං හමන ශබ්දයත් ඇහෙනවා. ඒක එතකොට විත්තජ රූපයක් නොමෙයිනේ ශබ්දය ඇහුනට. හැබැයි එතැනදී අපිට සංඥාවක් එනවා මේක සුළඟ කියලා. දැන් කථා කරන එක විත්තජ රූප කියලා ගත්තහම මට හිතුවේ ශබ්දයද විත්තජ රූප වශයෙන් ගත්තේ නැත්නම් ඒ ශබ්දය ඇතිකරන්න මුල් වූ ක්‍රියාවලියද කියලා.

ස්වාමීන්වහන්සේ - ශබ්දය හදන්න සිතක් අවශ්‍යයි. ඒ ශබ්දය හැදීමට උපද්දවන සිත නිසාත් ඊට කලින් ඇතිවෙන්නා වූ සිත නිසාත් ශබ්දය හදන්න ඕනෑ කියලා හිතා ගන්නා වූ සිතෙනුත් හැදෙනවා විත්තජ රූප. ඊට පස්සේ සිතෙනුත් හැදෙනවා විත්තජ රූප. මෙහෙම එකක් තිබෙනවා. ඔය මහත්මයාට තිබෙන ප්‍රශ්නය මට ඇහිව්ව හැටියට තේරුණු හැටියට බාහිර සද්දත් එක්ක පටලැව්ලා තිබෙනවා කියලා. දැන් සුළඟක් හමන වෙලාවේදී ඒ ඇති වෙන්නා වූ

ශබ්ද රූප සෘතුපයි. දැන් මෙතනදී ඇතිවෙන්නේ ශබ්ද රූපය බාහිර එකක් විදියට නොවෙයි අපේ හිතින් අපි හිතලයි කලා කරන්නේ.

ප්‍රශ්නයක් - ස්වාමීන්වහන්ස ඔය දැන් කිව්වේ වචි විඤ්ඤත්ති රූපය ගැනද?

පිළිතුර - නෑ නෑ. වචි විඤ්ඤත්තියත් ඒකෙ එකක් තමයි. වචි විඤ්ඤත්තියත් තිබෙන්න ඕන. ඒකත් රූප ස්වභාවයක් තමයි. මෙහෙමයි, ප්‍රධාන රූප 4 යි උපාදාය රූප ගොන්නකුත් තිබෙනවා. ඒ ඔක්කොම ටික තමයි රූප හැටියට ගන්නේ. එක එක අවස්ථාවේ රූප අඩුවෙනවා වැඩිවෙනවා.

මහත්මයා - දැන් ස්වාමීන්වහන්ස මෙහෙම තේරුම් ගත්තොත්, බට නලාවක ශබ්දය තිබෙනවා. එතකොට ඒකෙන් වචි විඤ්ඤත්තිය ඇතුළු කරන නිසා හිතක් සම්බන්ධව වෙන නිසා ඒකෙ යම් කිසි අර්ථයක් එනවා, ඒක ස්වාභාවිකව වෙන්නේ නැති බව තේරෙනවා. ඒ වචි විඤ්ඤත්තිය ඇතුළු කරලා එන ශබ්දය උනාට ඒක විත්තජ රූපයක් නෙමෙයි නේද කියන එක ගැන තමයි මම මේ අහන්නේ.

පිළිතුර - දැන් අපි බට නලාවක් පිඹිනකොට මහත්තයා බට නලාවෙන් පිටවෙන්නේ විත්තජ රූප නෙමෙයි. බට නලාවෙන් එන්නේ සෘතුප රූපයක්. හැබැයි බට නලාවට හුළඟ පිඹින එක හිතින් හදලා දෙන එකක්. හිතින්නේ අපි පිඹින්නේ. එතන වචනයක් තිබෙනවා විත්ත සමුට්ඨානික සෘතුප රූපය කියලා. විත්ත සමුට්ඨානික සෘතුප රූපය කියලා කියන්නේ හිතෙන් හටගන්නා වූ දෙයක් නිසා පහළ කරන්නා වූ සෘතුප රූපයක්.

මහත්මයා - එතකොට ස්වාමීන්වහන්ස අපි කට භොලවලා එන ශබ්දයත් ඒ වගේම එකක් නේද කියලා හිතෙනවා ස්වාමීන්වහන්ස?

ස්වාමීන්වහන්සේ - ඒ විත්ත සමුට්ඨානික සෘතුප රූපය බාහිරේටයි. මම ඕක හරියටම ඊළඟ අවස්ථාවේදී කියලා දෙන්නම්.

ප්‍රශ්නය - හොඳයි ස්වාමීන්වහන්ස ඊළඟ ප්‍රශ්නය තමයි හිත නිසා හටගන්නා රූපයේ විත්තජ රූප කියන්නේ. දැන් හිත උනත් වෙනම අරගෙන තිබෙනවා ස්කන්ධ හතරක් හැටියට. එතකොට එතැන ස්කන්ධ 4 නිසා ඇතිවෙන රූප හැටියටත් අපිට හිතන්න වෙන්නේ. වේදනා සංඥා සංඛාර විඤ්ඤාණ කියන ස්කන්ධ හතරමත් විස්තරාත්මකව ගත්තහම සම්බන්ධ කරන්නේ. නැත්නම් විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය පමණක් නිසා ඇතිවෙන රූපයක් නෙමෙයිනේ. එතකොට ස්වාමීන්වහන්ස මේ සහජාත වශයෙන් බලනකොට විඤ්ඤාණ වෙනම support කරන විදියකුත් තිබෙනවා. හිතයි චෛතසිකයි දෙකම එකතු උනහම ඒ මොන වගේ අවස්ථාවක්ද ස්වාමීන්වහන්ස? අපි හිතට විඤ්ඤාණය කියලා කියනවා. ඒ කියන්නේ චෛතසික සමගනේ ඒ සිත පහළවෙන්නේ. චෛතසික නැතුව හිතට විඤ්ඤාණය කියලා කියන්න පුළුවන්ද? නැත්නම් විඤ්ඤාණය කිව්වහම චෛතසිකත් ඇතුළුවද කියන එක දැනගන්න කැමතියි. දැන් ‘සිතට එන සිතුවිලි’ කිව්වහම හිත වෙනම සංස්කාර වෙනම ගන්නවද නැත්නම් හිතත් එක්ක සංස්කාර එකට ගන්නවද කියලා එහෙම පටලවෙන අවස්ථා තිබෙනවා. මනස කියන එක විග්‍රහ කරගෙන යද්දීත් මනස වෙනම තියෙන්නේද හිත ඇතිවෙනවද? හිතයි මනසයි විඤ්ඤාණයයි කියන්නේ තුනම එකද කියලා වගේ ප්‍රශ්න මතුවෙන්නේ මෙතැන සඳහන් වෙලා තිබෙන නිසා. මේ වගේ තැනකදී කොහොමද සිත මනස සහ විඤ්ඤාණය හඳුනා ගන්නේ කියලා මම කැමතියි ස්වාමීන්වහන්සේ මේක දැන ගන්න පුළුවන්නම්.

පිළිතුර - අපි මේ දවස්වල කථා කරන්නේ ප්‍රත්‍යය ධර්ම පිළිබඳව. ප්‍රත්‍යය ධර්මයන්ගේ උපකාරක ධර්ම අතිශය සියුම්. හැබැයි අපි මීට කලින් කියපු දේවල් නැවත සිහිපත් කරගන්න හොඳයි කියලා තමයි මට මේ වෙලාවේ වැටහුණේ. හේතුව, කථා ව්‍යවහාරයේදී මනස කියනවා, හිත කියනවා, සිතුවිලි කියනවා, අදහස් වෙනවා කියලා කියනවා. ඔය වගේ අපි කථා ව්‍යවහාරයේ පාවිච්චි කරන විදියක් තිබෙනවා. ඒක ගැඹුරකට යන්නේ නෑ. ඒක කෙනෙකුට විස්තර කරලා දෙන්න පාවිච්චි කරන විදියක්. හැබැයි ඒ කථා ව්‍යවහාරයේ තිබෙන්නා වූ ටිකම අරගෙන ඇවිල්ලා ධර්මයේ ගැඹුරකට ගියහම ඒ විදියට ගැලපෙන ඒවත් තිබෙනවා. නොගැලපෙන ඒවත් තිබෙනවා.

දැන් මහත්මයා ඇහුවා හිත කියන එක වෛතසිකත් එක්කද ගණන් ගන්නේ වෛතසික නැතුවද ගණන් ගන්නේ කියලා. වෛතසික එක්ක ගණන් ගන්න එහෙකුත් තිබෙනවා. වෛතසික නැතුව ගණන් ගන්න එහෙකුත් තිබෙනවා. වෛතසිකත් එක්ක හිත ගැන කථා කරන්නේ මෙහෙමයි. කථා ව්‍යවහාරයෙන් ‘මගේ හිත හරි නරකයි’ ‘මගේ හිතට හරි වේදනයි’ කියලා කියන්නේ වෛතසිකත් එක්ක අල්ලාගෙන. හැබැයි අහිඳ්‍රම විග්‍රහයට ගියහම හැමවෙලේම හිත වෛතසිකත් එක්ක ගන්නේ නෑ. එහෙම ගන්න අවස්ථාවකුත් තිබෙනවා. හැබැයි මෙතැනදී අනිත් නාම ධර්මයන්ගෙන් වෙන් කරලා තනිව හුදකලා කරලා ගත්තු ධර්මයක් තමයි හිත හෙවත් විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය. එතකොට වේදනාව කියන එකත් එහෙමයි. ඒ ධර්ම වෙන් වෙන් කරලා ගන්නවා. ඒක නිසා අහිඳ්‍රමය කථා කරනකොට අපි අර පොදු ව්‍යවහාරික භාෂාවෙන් අයින් වෙලා අහිඳ්‍රමයටම ගැලපෙන අහිඳ්‍රමයටම යොදලා තිබෙන ඒ විස්තරේ තමයි අපි ඉන්න ඕන වෙන්වේ. ඒක නිසා අහිඳ්‍රමයට අනුව හිත තනිකරම හුදකලා කරලා වෙනම ධර්මයක් හැටියටත් වේදනාව වෙනම ධර්මයක් හැටියටත් සංඥාව වෙනම ධර්මයක් හැටියටත් සංස්කාර වශයෙන් වෙනනා ඇතුළු අනිත් ඔක්කොම වෙනම ධර්ම හැටියට සලකන්න ඕන. හැබැයි මිශ්‍රව කථා කරනකොට ඒවා ‘ධර්මයෝ’ කියලා කථා කරනවා, බහු වචනයෙන්. නැත්නම් ස්කන්ධ වශයෙන් කථා කරනවා. දැන් මෙතැනදී සහජාත ප්‍රත්‍යය විස්තරේදී මේක විග්‍රහ කරලා දෙන්න පහසුව නිසා ස්කන්ධ වශයෙන් කථා කරලා තිබෙනවා. වේදනාව වෛතසිකයක් කියලා කියන්නේ නැතුව වේදනා ස්කන්ධය කියලා කියනවා. සංඥාව වෛතසිකය කියන්නේ නැතුව සංඥා ස්කන්ධය කියලා කියනවා. එතකොට අනිත් වෛතසික ටික සංස්කාර ස්කන්ධය හැටියට කථා කරනවා. ඒ ගොඩවල් තුන අයින් කරලා විඤ්ඤාණය හුදකලා කරලා විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය හැටියට කථා කරනවා.

ඒ ටික ඔක්කෝම එකට ගත්තහම භාෂාව පාවිච්චි කිරීම වෙනස් වෙනවා. ඒ කියන්නේ ‘කුසලා ඛන්ධා’ ‘අකුසලා ඛන්ධා’ කියලා කථා කරනවා. දැන්

එකො බන්ධො කියලා එක ධර්මයක් ගැන කියන කොට එක විදියකටයි වචනය පාවිච්චි කරන්නේ. දැන් වචනයක් තිබෙනවා කුසලො එකො බන්ධො කියලා. ඒ කියන්නේ කුසල නම් වූ එක ස්කන්ධයක් කියන එක. දෙකක් ගැන කියනකොට ද්වේ බන්ධා කියලා කියනවා බහු වචනයන්. මෙතැනදී කලා කරන්නේ මොනවා හෝ කුසල ධර්ම හැටියට සලකන කුසල ස්කන්ධ නමින් තමයි මෙතැනදී වෛතසික ටිකයි විඤ්ඤාණයයි දෙක හඳුන්වා ගන්නේ. ඒක නිසා මහත්තයා ව්‍යවහාරික වචනයයි අභිධර්මයේ තිබෙන්නා වූ අභිධර්මයේ පාවිච්චි කරන ධර්ම හුදකලා කරලා කියන වචනයයි ඒ ධර්ම ටිකම එකට කරලා ස්කන්ධ වශයෙන් කලා කරන කොටයි තිබෙන වෙනස අපි තේරුම් ගන්න එක හරි වටිනවා. නැත්නම් මේ ටික අමාරුවෙනවා.

මේ ප්‍රත්‍යය කියන එක හරිම අමුතූයි. අපි හිතමු උණුහුම් වෙච්ච භාජනයක් යම්කිසි දෙයක් මත තැබුවහම ඒ උණුහුම් භාජනය තබාපු ඒ මේසය හරි මොකක් හරි දෙයටත් ඒකෙ තිබෙන උණුසුම යනවා. ආන්න ඒ වගේ, එකකින් තව එකකට පාස් වෙන ගතියක් වගේ ඉතාම සියුම් වෙච්ච එකක් තමයි මේ ප්‍රත්‍යය විග්‍රහය. ඒකට කලියෙන් අපි කියලා දුන්නා ඔය මහත්තයා අහපු තැන්. ප්‍රායෝගික භාෂාවේ කලා කරන විදිය. ඊළඟට මේකට තිබෙන technical භාෂාවලේ සහ යම් යම් අවස්ථාවල ඒවා යෙදෙන විදිය.

දැන් බලන්න මෙන්න මෙහෙම එකක් තිබෙනවා. සිතුවිලි කියලා තිබෙනවා. අපිට සිතුවිලි පහළ වෙනවා කියලා කියනවා. දැන් සිතුවිලි කියන එක කලා ව්‍යවහාරයේ තිබුනට ධර්මයේ එහෙම කොහේවත් සූත්‍ර දේශනාවලේ වල එහෙම එකක් නෑ. සිතක් කියන එක කියනවා. ඒකත් විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය කියලා කියනවා. විත්ත කියන වචනය බොහෝ පවිච්චි කරලා තිබෙනවා සූත්‍රවල. හැබැයි සිතුවිලි කියන එක අපි සිංහල භාෂාවෙන් පාවිච්චි කරන විදියක්. ඒකෙන් තේරෙන්නේ සිත් වැලක් කියන එක. හැබැයි මේ සිත් වැල් අපි කලා කරන විත්ත විචිත් නොවෙයි. සාමාන්‍යයෙන් අපි සිතුවිලි ටිකක් පහළ උනා කියලා කියන්නේ ‘මට හිතනා’ කියන එක කියන්නයි. මහත්තයා ඒ පහළ කරපු අදහස් හොඳයි, මම chart එකත් අරගෙන අනිත් කාරණයක්

කියලා දෙන්නම්. මේකත් හරි වටිනවා, ඒ වටින්තේ අපි පරණ ධර්ම කාණ්ඩ අහන්නේ නැති කොට ඒවා හිත්වලින් අයිත්වෙලා යනවා.

ප්‍රශ්නයක් - තෙරුවන් සරණයි ස්වාමීන්වහන්ස ඒ මහත්තයා ප්‍රකාශ කරපු දේත් එක්ක මට හැඟීමක් ආව ප්‍රත්‍යය ශක්තිය විස්තර කිරීම සඳහා හඳුනා ගැනීමේ පහසුවට අපි වචන යෙදුවත් මෙතන ඇත්තටම වෙලා තිබෙන්නේ ශක්තියක් එක්ක සම්බන්ධ වෙච්ච කාන්දම් ශක්තියක්ද කියලද අපි තේරුම් ගන්න ඕන කියලා. ඒ ගැන අදහසක් සඳහන් කරන්න ස්වාමීන්වහන්ස බොහොම පිං.

පිළිතුර - කාන්දම් ශක්තියක් කියලත් හිතාගන්න පුළුවන් හැබැයි analogy හැටියට විතරයි. කාන්දම්ම නොවෙයි හැබැයි ඒවගේ ස්වභාවයක් තමයි. ඒක අමුතුවම විදියේ කියාගන්නත් බැරි නමුත් නොකියන්නත් බැරි, නැතෙයි කියන්නත් බැරි නමුත් තිබෙන අමුතුවම විදියේ ක්‍රියාකාරී ගුණ විශේෂයක් ඔය. ඕක හරිම සියුම්. දන් අපි හිතමු මේසයක් ගත්තහම වැටෙන්නේ නැතුව තිබෙන්නේ කකුල් හතර නිසා. ඒ කකුල් හතර එක වෙලාවේදී අනිත් කකුල් තුනට පිහිටක් වෙනවා. මේසයක දෙපැත්තේ තිබෙන කකුල් දෙක ඔවුනොවුන්ට උදව් කරගන්න ගමන්ම අනිත් පැත්තේ තිබෙන්නා වූ මේසයේ කකුල් දෙකටත් උදව් වෙනවා. තනි තනියෙනුත් උදව් වෙනවා. ඒවගේම සාමූහික හැටියටත් උදව් වෙනවා. ඒක අමුතුවම විදියේ නැත්තෙන් නැති තිබෙන නමුත් විශේෂිත අවධානයක්, මනසිකාරයක් යොදලා දැන ගත යුතු අවබෝධ කරගත යුතු ධර්මයක්. ඒක කාන්දම් කියලා පාවිච්චි කරන්න පුළුවන්. හැබැයි කාන්දම් කියන වචනය හැම තැනටම යොදා ගන්න අමාරුයි. නමුත් ඉතින් තේරුම් ගන්න ඒකෙන් පිටුවහලක් ලැබෙනවා නම් ඒක පාවිච්චි කරාට වරදකුත් නෑ. එක එක්කෙනාගේ සංඥාවල් වෙනස් නිසා. අමුතුවම විදියේ ධර්ම විශේෂයක් ගුණ විශේෂයක් තමයි ඔය ප්‍රත්‍යය ශක්තිය හැටියට සැලකෙන්නේ. තෙරුවන් සරණයි!

ප්‍රශ්නයක් - තෙරුවන් සරණයි ස්වාමීන්වහන්ස කාය ලඟ්‍රතා චිත්ත ලඟ්‍රතා වැනි ධර්ම සහජාත ප්‍රත්‍යයේදී රූපයට ප්‍රත්‍ය වෙනවා කියලා ගන්න පුළුවන්ද?

පිළිතුර - මෙහෙමයි තිබෙන්නේ. මම කියන්නේ නැතුව අතහැරපු ටිකක් තිබෙනවා. ඒක මේ ප්‍රශ්නය අහපු නිසා කියන්නම්. ඒ තමයි නාම ධර්මයි රූප ධර්මයි කියලා කියන්නේ වර්ග දෙකක්. රූප ධර්ම වල තිබෙනවා උපාදාය කියලා කොටසක්. උපාදාය රූප 24 ක් තිබෙනවා. ප්‍රධාන මව් රූප තිබෙනවා 4 ක්. ඒකට කියනවා මහා භූත රූප කියලා. ඒ භූත රූප හතර එනම් පයවි ආපෝ තේජෝ වායෝ කියන 4 එකට පහළ වෙනවා. අපේ ශරීරයේත් පහළ වෙනවා අධ්‍යාත්මික වශයෙන්. බාහිරත් පහළ වෙනවා බාහිර වශයෙන්. ඒ රූප ධර්ම හතර ඔවුනොවුන්ට උපකාර වෙනවා වගේම උපාදාය රූප වලටත් උපකාර වෙනවා. ප්‍රධාන රූප හතර ඔවුනොවුන්ට උපකාර වෙනවා වගේම උපකාරත් ලබනවා. හැබැයි උපාදාය රූප කියන ජාතිය මහා භූත රූප වලට උදව් කරන්නේ නෑ. උදව් කරන්න බෑ. හැබැයි මහා භූත රූප උපාදාය රූප වලට සහජාත ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා. ප්‍රත්‍යය සහ ප්‍රත්‍යය උප්පන්න කතාවයි ඔය කිව්වේ.

ඔය කියපු ධර්ම ඒ කියන්නේ කාය ලඟ්‍රතා - චිත්ත ලඟ්‍රතා, කාය මුද්‍රතා - චිත්ත මුද්‍රතා යන දේවල් ඇහෙන කොට ඔය ‘කාය’ කියන ශබ්දය ඇහෙන කොට කෙනෙකුට අදහස් වෙන්නේ ඕක ඇහේ එකක් කියලා. හේතුව, අපි භාවිතා කරන වචනයක් තිබෙනවා ‘කය’ කියන්නේ ඇඟට කියලා. හැබැයි මේ ‘කය’ කියන්නේ ඇඟ නොවෙයි. ඔය වෛතසික ධර්මයක්. කාය මුද්‍රතා - චිත්ත මුද්‍රතා කාය ලඟ්‍රතා - චිත්ත ලඟ්‍රතා කියලා කියන්නේ සිතේ තිබෙන්නා වූ ගතියක්. ඔය ‘චිත්ත මුද්‍ර’ කියලා කියන්නේ ‘සිතේ තිබෙන්නා වූ මුද්‍ර ගතියට’. ‘කාය මුද්‍ර’ කියලා කියන්නේ ‘වෛතසික වල තිබෙන්නා වූ මාද්‍ර ගතියක්’.

අපි ඉස්සරවෙලා උදාහරණයක් ගත්තා බණ අහනවා කියලා. බණ අහන වෙලාවේදී වෛතසික ධර්ම 33 ක් තිබෙනවා කියලා කිව්වා. ඒ වෛතසික ධර්ම 33 හිතයි ඔක්කොම ධර්ම 34 යි. බණ අහන වෙලාවේ හිතේ තිබෙන්නා වූ හිතේ පහළ වෙන මාදු ගතියට ‘චිත්ත මුදු’ කියලා කියනවා. සිතක් මුදු වෙනකොට ඒකට සමානුපාතිකව අනිත් වෛතසික ධර්ම 33 ම මුදු වෙන්න ඕන. නැත්නම් වැඩ කරන්න බෑ. එතකොට ඒ වෛතසික ධර්ම වල තිබෙන්නාවූ මාදු ගතිය තමයි ‘කාය මුදුතා’ කියලා කියන්නේ. එතකොට කාය කම්ඤ්ඤතා - චිත්ත කම්ඤ්ඤතා කියන්නේ චිත්ත වෛතසිකයන්ගේ තිබෙන්නා වූ අමුතූම විදියේ ගුණ විශේෂයක් තමයි ඔය කියන්නේ. මම හිතනවා මේක වැටහෙන්න ඇති කියලා.

ප්‍රශ්නයක් - තෙරුවන් සරණයි ස්වාමීන්වහන්ස අර Bruno මහත්මයා ඉස්සෙල්ලා අහපු බටනලාවේ හඬ ගැන ප්‍රශ්නයේදී තේරෙනවා සාතූප රූපයක් උපදිනවා කියලා. ඒ වෙලාවේ චිත්තය ප්‍රත්‍යය වෙලාද ඒ සාතූප රූපය ඉපදෙන්නේ කියලා හිතූනා අපි හිතලා ශබ්දයක් එතැන උපදවන හින්දා. අපි සාමාන්‍යයෙන් ඇවිදිනකොට එහෙම සද්දයක් ඇහෙනවා නම් ඒවා අපි හිතලා උපදවන එවා නෙමෙයි කියලා හිතූනා. නමුත් අපි ස්වරයකට අනුව ශබ්දයක් හිතලා උපදවන කොට චිත්ත පච්චයෝ වගේ එනවද කියලත් හිතූනා ස්වාමීන්වහන්ස. පොඩ්ඩක් පැහැදිලි කරන්න ස්වාමීන්වහන්ස.

පිළිතුර - ඔව් ඒක එහෙම තමයි වෙන්නේ. ඒ කියන්නේ අර බටනලාව පිඹින කොට සිත ප්‍රත්‍යය වෙනවා. බට නලාවක් බෙරයක් ඊට පස්සේ මොකක් හරි දෙයක් බාහිර වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වෙන හඬකට කෙලින්ම හිත ඉදිරිපත් වූනොත් තමයි චිත්තජ වෙන්නේ. හැබැයි මේක කෙලින්ම හිත සම්බන්ධ වෙන එකක් නොවෙයි. හිත එක තැනකට ගිහිල්ලා ඒකෙ ආධාරයෙන් තමයි වෙන දෙයක් වෙන්නේ. ඒක නිසා ඒකට කියන පාලි වචනයක් තිබෙනවා. ඒක මේ වෙලාවේ මගේ හිතට හරියට එන්නේ නෑ. ඒක මම පස්සේ කියන්නම්. බටනලාවේ සද්දේ චිත්තජ රූපයක් නොවෙයි. ඒකට සිත ප්‍රත්‍යය වෙනවා, මුල්

වෙනවා, හේතුවෙනවා. සිත ප්‍රත්‍යය වෙලා වෙන තැනකින් මතුවෙන නිසා ඕක සෘතුප රූපයක්. ඒක උතු සමුච්ඡානික රූපයක්.

ප්‍රශ්නය - ස්වාමීන්වහන්ස එතැන විත්ත පච්චය කියලා ගන්න පුලුවන්ද?

ස්වාමීන්වහන්සේ - ඔව් එහෙම තිබෙනවා.

ප්‍රශ්නයක්- ස්වාමීන්වහන්ස එතැන විත්ත සමුච්ඡානික සෘතුප රූප නේද වෙන්න ඔන.

පිළිතුර - ඒකට හරියටම තිබෙන වචනය දැනගෙන කියන එක හොඳයි. මම කැමතියි හරියටම තිබෙන වචනය කියන්න. එතකොට හරි ධර්ම ගෞරවයයි. හැබැයි කාරණය තේරුම් ගැනීමට නම් අපේ වචනයක් දාගන්න පුළුවන්. ඔය ජයන්ත මහත්තයා කිව්වා හිත ප්‍රත්‍යය වෙලා විත්ත සමුච්ඡාන රූප හැදෙනවා කියලා. Bruno මහත්මයා කිව්ව විත්ත සමුච්ඡානික සෘතුප රූපය කියලා. ඒක තමයි තිබෙන්නේ.

ප්‍රශ්නය - ස්වාමීන්වහන්ස සාමාන්‍යයෙන් හිත සම්බන්ධ උනොත් වචි විඤ්ඤත්තිය ඇතුල් වෙන ශබ්දයක් වෙන නිසා සාමාන්‍යයෙන් අපිට තේරුම් ගන්න පුළුවන් ඒක අදහසක් එනවා කියලා. ඇවිදින එකක් වගේ අපි හිතලා ශබ්දය ඇති කලොත් විඤ්ඤත්ති රූපයක් ඇතිවෙන්න පුළුවන්. එහෙම හිතන්නේ නැතුව සද්දයක් ආවොත් ඒකට විඤ්ඤත්ති රූපයක් ඇතුල් වෙන්නේ නැති නිසා හුදෙක් සෘතුප රූපයක් පමණක් වෙනවා වගේ තමයි හිතෙන්නේ. ස්වාමීන්වහන්ස එහෙම නේද වෙන්නේ එතකොට?

පිළිතුර - එහෙමත් වෙනවා. නමුත් මට දැන් හිතන දෙයක් මේක. මගේ යෝජනාව තමයි විඤ්ඤත්ති රූපයයි සමුච්ඡානික රූප හතරයි නැවත කියලා දුන්නොත් හොඳයි කියලා. හේතුව, ඒක හරි ප්‍රායෝගිකයි. ප්‍රායෝගිකයි කියලා

කියන්නේ එදිනෙදා ජීවිතියේදී මේ වැඩේ සිද්ධ වෙන්නේ මෙහෙමයි කියලා හිතලා මෙනෙහි කරන්න අපිට පුළුවන් උපකාරයක් සිද්ධ වෙනවා. සමුච්ඡානික රූප හතර නැවත හිතට මතුකර ගත්තොත් හොඳයි කියලා මට දැන් අදහසක් පහළ උනා. හැබැයි මීට කලින් මම කියලා දීපු බණ දේශනාවකුත් තිබෙනවා. නමුත් ඒක හොයනවාට වඩා කියලා දුන්නොත් හොඳයි කියලා හිතනවා.

හොඳයි ස්වාමීන්වහන්ස ඒ අදහස හොඳයි. අපිට නැවත වරක් මතක් කර ගැනීම සඳහාත්. එහෙම නම් ස්වාමීන්වහන්ස සුදුසු වෙලාවක අපිට ඒකත් මතක් කරලා දෙන්න.

මහත්මියක් - ඒ රූප පිළිබඳව ප්‍රශ්නයක් ආපු නිසා මේක මගේ හිතෙන් තිබුණ ප්‍රශ්නයක්. මේකත් ඒකට එකතු කළොත් හොඳයි කියලා හිතනවා. ස්වාමීන්වහන්ස රූප විභාගය බලනකොට ඕලාරික රූප ටික හැර අනිත් ටික ධම්මායතන පරියාපන්න රූප කියලයි පැහැදිලි කරලා දෙන්නේ. එතකොට මට හිතුවේ මේවා ධම්මායතන පරියාපන්නයි නම් කොහොමද මේවා රූප ධර්ම උනේ කියලා. පොඩ්ඩක් එතැන පැහැදිලි කරගන්නත් ඕන. තෙරුවන් සරණයි!

ස්වාමීන්වහන්සේ - ඒකත් හොඳයි, ධම්මායතන පරියාපන්න කියන්නේ ඇයි කියලා. ඒකත් එතනට එකතු කරන එක හොඳයි. හේතුව රූප 12 තිබෙනවා ඕලාරිකයි තව තිබෙනවා රූප 16 සියුම්. ඔය දෙක ඇයි එහෙම වෙන්නේ කොයි හරියටද ඕක අහුවෙන්නේ කියලත් අපි දැනගන්න ඕන. ඇත්තටම ඔය සමහර තැන් වලදී ප්‍රත්‍යය විභාගයේ යනකොට අපි අද දවසේ කලා කරන ටිකට අදාළ ඒ රූප ආශ්‍රයේ තිබෙන දැනුම යට ගියොත් නාම ධර්මයන්ගේ තිබෙන්නා වූ ධර්ම මතකය යට ගියොත් අවබෝධය එන්නේ නෑ. අපි දැනට කලා කරන දේ ගැන අවබෝධය හරියටම එන්නේ නෑ. ඒක නිසා ඔය කියපු ටික ඇත්ත වශයෙන්ම හරි වටිනවා. වටින්නේ ප්‍රායෝගික කරුණු වෙන නිසා සහ එදිනෙදා ජීවිතියේදී මුණ ගැහෙන සහ මෙනෙහි කරන්න අපිට ප්‍රයෝජනවත්

වෙන නිසා. ප්‍රත්‍යය විභාගය නරකයි කියනවා නොවෙයි. ඒවා හරිම සියුම්. හරිම උතුම්. හැම එක්කෙනාටම සමහරවෙලාවට ඕක ග්‍රහණය කරගන්න බෑ. ඊට වඩා මෙහා ටිකක් තමයි රූප ස්වභාවය. රූප ස්වභාවය හැමදාම අත්පත ගහන නිසා ටිකක් හසුකරගන්න පුළුවන්. ඒක නිසා ඔය කියපු ටිකක් ඒකටම එක්කාපු කරන එක හොඳයි.

මහතමයෙක් - අවසරයි ස්වාමීන්වහන්ස තව පොඩි දෙයක්. සෘතුප රූපයි බාහිර රූපයි කියන එකත් ස්වාමීන්වහන්ස ඉස්සර අපි ඉගෙන ගත්ත තමයි. දැන් විස්තරාත්මකව ඉගෙන ගන්නකොටයි ඒකෙ ගැඹුරු හරියටම ගිහිල්ලා බලන්න උවමනා වෙන්නේ. ඉස්සර අපි සැහැල්ලුවෙන් තේරුම් ගත්තු දේවල් ගැඹුරින් බලන කොට තවත් දැනගන්න තිබෙනවා වගේ තේරුණා. අර තික මාතිකා කරනකොට අපි සැහැල්ලුවෙන් උඩින් තිබෙන අදහස පමණයි ගත්තේ. දැන් ගැඹුරින් දේවල් හොයන්න යනකොට තමයි හිර වෙන ගතියක් එන්නේ. සෘතුප රූප වලයි විත්තප රූප වලයි ගැඹුරු හරිය විශ්ලේෂණය කරනකොට පොඩි පැටලෙන තැන් එනවා ස්වාමීන්වහන්ස. රූප කොටස් සම්බන්ධයෙන් කපා කරනකොට ඒකත් පොඩ්ඩක් පැහැදිලි කළානම් හොඳයි ස්වාමීන්වහන්ස. තෙරුවන් සරණයි!

ස්වාමීන්වහන්සේ - මහත්තයලා ප්‍රශ්න අහපු එකක් හොඳයි. නමුත් මට ඕක වරින් වර වරින් වර වැටහුණා ටිකක් පින්වතුන්ගේ ප්‍රශ්න භාෂා විලාසයත් එක්ක. ඒක නිසා මම නිතර ඇහුවා මේ කියන ඒවා තේරෙනවද කියලා. ඔය මහත්තයා කියන කපාවේ ඇත්තක් තිබෙනවා. පරණ ඒවා අමතක වෙලා ගියොත් මේක ග්‍රහණය කරගන්න බෑ. ඒක නිසා මේ වෙලාවේදී සියුම් ස්වභාවය ගොඩක් තිබෙන නිසා මෙතන රූප ධර්මවල නාම ධර්ම වල සහ භාෂාව හසුරුවන විදිය දැන ගන්න එක හරි වටිනාවා. අපි ඉස්සරහදි එහෙම අවස්ථාවක් යොදාගෙන බලමු.

හොඳයි ස්වාමීන්වහන්ස අප්‍රමාණ පිං. අපි වෙනුවෙන් ඔබ වහන්සේගේ කාලයත් ශ්‍රමයත් මේ ආකාරයෙන් කැප කරලා මේ දෙන ධර්ම දානය අපි ඉතාමත්ම අගේ කරනවා. මේක අපිට වෙන තැනකින් අහගන්න හැකි ධර්මයක් නොවෙයි. මේක ලැබෙන්නේ අපේම වාසනාවකට. ඔබ වහන්සේට අනන්ත අප්‍රමාණව කෘතවේදීව පුණ්‍යානුමෝදනා කරනවා ස්වාමීන්වහන්ස. එහෙම නම් අදත් ඔබ වහන්සේට ගෞරවයෙන් යොමු වෙනවා අද ධර්ම දේශනාව සහ සාකච්ඡාව නිමා කිරීමට. තෙරුවන් සරණයි!

හොඳයි පින්වතුනි, සැම දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි! අපේ පින්වත් මහත්මයලා මහත්මීන් එක්කාසුවෙලා හොඳ කල්‍යාණමිත්‍ර අදහසින් හැඟීමෙන් තමයි මේ උතුම් ධර්ම දේශනා සහ සාකච්ඡා වාරය සතියකට වරක් මේ විදියට සංවිධානය කර ගන්නේ. ඒකෙ මූලිකම ප්‍රධානතම කල්‍යාණමිත්‍ර චරිතය තමයි අපේ ලලිත් දළුවත්ත මහත්මයා. ලලිත් දළුවත්ත මහත්මයාට බොහෝම පිං සිද්ධ වෙනවා. ගොඩක් කුසල්. මේ වැඩ සටහන ආරම්භ කරලා බණ කියන එකත් කරගෙන ස්වාමීන්වහන්සේලා මුණ ගස්සාගෙන මේ වැඩේ සංවිධානය කරගෙන විශාල පිරිසකට ධර්මය බෙදලා දීදී මේ කරන සේවාව හරි විශාලයි. ඒවගේම ඒකට එක්කාසුවෙලා ඉන්න සමසිත් තිබෙන අය හරි වාසනාවතයි. ඒක නිසා මේ සියලු දෙනාම එකතුවෙලා අපේ පින්වත් ලලිත් දළුවත්ත මහත්මයාට පවුලේ සැම දෙනාටමත් නිදුක් නිරෝගී දීර්ඝායුෂ ලබමින් මේ ධර්මයෙන් මේ බුද්ධ සාසනයෙන් පිහිටක් ලබා ගන්න චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මයන් අවබෝධ කරන්න හේතුවෙන පාරමී ශක්තිය ගොඩ නගාගන්න හැකිවේවා! ඒවාගේම යහපත් ධර්ම මාර්ගයේ ගමන්කොට උතුම් නිර්වාණ ධාතුවෙන් සැනසීම ලබා ගනිත්වා කියලා අපි මෙමඟියෙන් පිංදෙනවා. ඒවගේම අපේ පින්වත් ජයන්ත මහත්මයා මේ පින්වත් ප්‍රශ්න අහපු මහත්මයා මහත්මීන් සැම දෙනාටම සහ ලෝකයේ වට්ටම අවස්ථාව යොදාගෙන අහගෙන ඉන්න අනාගතයේ අසන සැම දෙනාටම සුවසේම චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මයන් හේතු ඵල ධර්මයන් විත්ත වෛතසික ධර්මයන් හොඳට වැටහේවා! අවබෝධ වේවා! තේරුම් ගන්න ලැබේවා! අවසානයේදී උතුම් අමා මහා නිර්වාණ ධාතුව විමුක්ති ධර්මයක් හැටියට නිව් යන ධර්මයක් හැටියට නුවණින් ස්පර්ශ කරන්න

ලැබේවා! කියලා මෙමතියෙන් ප්‍රාර්ථනා කරනවා. සැම දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි!

සාධු! සාධු! සාධු!

සීලවන්තං ගුණවන්තං	-	පුඤ්ඤකම්බෙන්තං අනුත්තරං
දුල්ලබෙන මයා ලද්ධං	-	පස්සිතුං වන්දිතුං වරං
සාරිපුත්තාදි ථේරානං	-	ආගතං පටිපටිය
සද්ධා සීලං දයා වාසං	-	බුද්ධ පුත්තං නමා මහං

ඉහත සඳහන් ධර්ම දේශනාව

අති පූජ්‍ය හත්තේ ජිනාලංකාර ස්වාමීන්වහන්සේ විසින් දේශිතයි.